

Evropský den jazyků
26. září

EUROPEAN CENTRE FOR
MODERN LANGUAGES
CENTRE EUROPEEN POUR
LES LANGUES VIVANTES

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

CS

LAŘINO

PUTOVÁNÍ REGIONÁLNÍMI A MENŠINOVÝMI JAZYKY EVROPY

VÍTEJTE NA LAŘINĚ DRUHÉ CESTĚ PO EVROPĚ

V této kapitole svého putování Lara prozkoumává fascinující svět regionálních a menšinových jazyků a další evropské jazykové poklady!

Regionálními a menšinovými jazyky (RMJ) se mluví v určitých částech země nebo v některých oblastech několika málo zemí, často s relativně malým počtem obyvatel.

RMJ mohou být také neteritoriální, tzn. že jimi mluví skupiny lidí rozptýlené po celé Evropě, kteří se neidentifikují s konkrétní zemí původu. Patří mezi ně i jazyky, které jsou většinovým/úředním jazykem jiného státu (např. italština ve Slovinsku). Více než polovina členských států Rady Evropy oficiálně uznává RMJ na svém území a odhaduje se, že těmito jazyky hovoří více než 50 milionů lidí.

Vzhledem k přibližně 225 jazykům, které jsou v Evropě původní, a mnoha jazykům, které se na kontinent dostaly díky imigraci, se mnoho RMJ ocitá v tvrdé konkurenci s dominantními evropskými jazyky. Když se jazyk přestane používat ve všech generacích i ve všech oblastech života a omezí se jen na určité věkové skupiny a/nebo určité oblasti společnosti, hrozí nebezpečí, že se dostane do spirály úpadku, který může nakonec vést až k zániku jazyka.

Poté, co se Lara na své první cestě seznámila s 46 spíše "většími" evropskými jazyky,

se nyní rozhodla proniknout trochu hlouběji a prozkoumat jazyky, které nejsou tak známé mimo oblasti, kde se jimi mluví. V některých případech mají jazyky, s nimiž se Lara setkává, několik dialektů, některé zase nemají standardizovanou psanou podobu a jiné mohou být zapisovány různými písmeny. U mnohých z těchto jazyků se počet rodilých mluvčích snižuje. Ve všech případech však mají tyto jazyky hrdou tradici a oddané komunity mluvčích, jež se snaží zajistit, aby jejich jazykové dědictví bylo předáváno dalším generacím.

My vám můžeme nabídnout pouze letmý přehled vybraných evropských jazyků. Protože je mnohem, mnohem, více dalších, které jsme nezmínili. Ne proto, že by byly méně důležité nebo méně zajímavé, ale prostě proto, že je během tohoto krátkého výletu nelze všechny obsáhnout. Na stránce každého jazyka vám Lara krátce jazyk představí, seznámí vás s vybranými klíčovými slovy, frázemi a speciálními znaky z abecedy.

Stejně tak na každé stránce najdete i odhadovaný počet lidí na světě, kteří daný jazyk používají jako svůj první a druhý jazyk. Doufáme, že se vám bude líbit sledovat naši průvodkyni Laru na její cestě po některých méně známých evropských jazycích. Její dobrodružství vás možná přiměje vydat se na podobnou objevitelskou

cestu! Díky nedávným technickým pokrokům v oblasti výuky jazyků a rostoucímu počtu zdrojů dostupných online nebylo nikdy snazší seznámit se touto působivou škálou evropských jazyků. Pojďme si je tedy nyní blíže představit a oslavit jazykovou rozmanitost, která vévodí našemu kontinentu!

KL
6

edl.ecml.at/sounds

Zde si můžete
poslechnout, jak
se čísla a fráze vyslovují
v daných jazycích.

70 000

0 | 570

rodilí mluvčí

mluvčí druhého jazyka

Součástí této knihy je také:

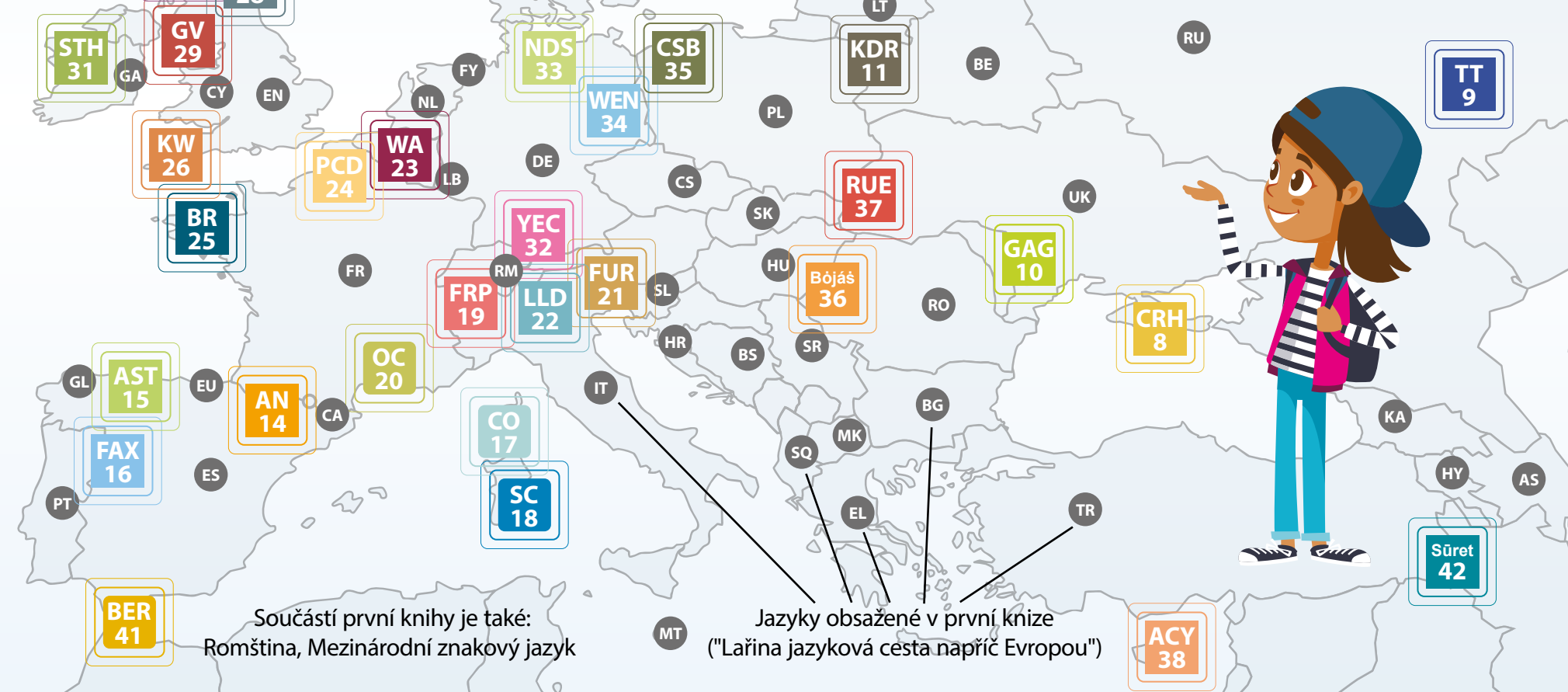
YI 12 LAD 13 PAP 39 GCR 40

JAZYKY, S NIMIŽ SE LARA NA SVĚ CESTĚ SETKÁVÁ

Toto jsou jazyky, se kterými se Lara setkala na svých cestách po Evropě – ale v Evropě i na celém světě samozřejmě existuje mnohem více jazyků!

Číslo stránky

GD 27 SCOTLAND 28
STH 31 GA 29
KW 26 PCD 24 WA 23
BR 25

Součástí první knihy je také:
Romština, Mezinárodní znakový jazyk

Jazyky obsažené v první knize
("Lařina jazyková cesta napříč Evropou")

FIU MEÄNKIELI

👤👤👤 70 000

Dnes má meänkieli tři různé verze či dialekty, kterými se mluví v severních částech Finska, Švédska a Norska.

Rozkvět nového jazyka

Slyšeli jste někdy o meänkieli? Meänkieli je původně dialekt finštiny, kterým se mluví v údolí řeky Tornedal na pomezí Švédska a Finska. V roce 1809, když bylo Finsko napadeno Ruskem, se finsky mluvící obyvatelé Švédska náhle ocitli odříznuti od svých přátel ve Finsku. Postupem času se tornedalské nářečí začalo měnit a vyvinulo se ve vlastní jedinečný jazyk – meänkieli!

Příběh o meänkieli nám přináší několikero cenných ponaučení: ukazuje nám, jak se jazyky mohou měnit a rozrůstat, když jsou skupiny lidí odděleny zeměpisně i politicky, a také dokazuje, jak jsou jazyky odolné a dynamické.

Kunka sie jaksat?

Hei!

Kiitos!

- 1 yks
- 2 kaks
- 3 kolme
- 4 neljä
- 5 viis
- 6 kuus
- 7 seittemän
- 8 kaheksan
- 9 yheksän
- 10 kymmenen

Kyllä

Ei

å

ö

ä

Kuuntele, miltä nämä sanat kuulostava >>>>

Photo: Jukkasjärvi Ice Hotel, Sweden

edl.ecml.at/sounds

ANARÂŠKIELÂ SMN

👤👤👤 450

- 1 ohtâ
- 2 kyehti
- 3 kulmâ
- 4 nelji
- 5 vittâ
- 6 kuttâ
- 7 čiččâm
- 8 käävci
- 9 oovce
- 10 love

Joo

Ij

Mii kulloo?

Tiervâ!

Takkâ!

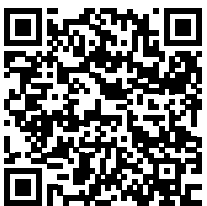
Jazyk nejsevernějších domorodých obyvatel Evropy

Sámskými jazyky mluví Sámové v severních částech Finska, Norska, Švédska a západního Ruska, přímo na území severního polárního kruhu. V první brožuře (Lařina jazyková cesta napříč Evropou) jsme se dozvěděli o nejrozšířenějším severosámském jazyce, nicméně existuje celkem 9 různých sámských jazyků. Některé z nich jsou natolik jedinečné, že jsou považovány za navzájem nezávislé.

Na této stránce můžete prozkoumat slova a fráze v inarijské sámštině. Přestože počet rodilých mluvčích inarijské sámštiny v posledních desetiletích klesl, trvají snahy o obnovu tohoto jazyka. Nedávno například finský dokumentarista a sámský básník spojili své síly a vytvořili online slovník frází nazvaný "Řekni to v sámštině". Tato platforma umožňuje komukoli navrhnout fráze k překladu. Pomocí tohoto nástroje si můžete poslechnout a porovnat fráze v severní, inarijské a skoltské sámštině.

A mimochodem, slovo "10" v inarijské sámštině opravdu "milujeme"!

edl.ecml.at/sounds

◀◀◀ Kuldâl tai saaniij jienâdem

Photo: Lapland, Finland

ŋ

ö

å

â

ž

š

ä

á

č

đ

KL KALAALLISUT/TUNUMIIT

👤👤👤 57 000

Grónština má dvě hlavní formy: převládající „Kalaallisut“ neboli západogrónštinu a „Tunumiit oraasiat“ neboli východogrónštinu. Slova a fráze na této stránce pocházejí z kalaallisutského dialektu.

Jazyk Inuitů

Grónština je blízce příbuzná s dalšími inuitskými jazyky, jako je například Inuktitutština, kterou se mluví v Kanadě. Věděli jste, že výrazy "kajak" a "iglú" pocházejí z grónštiny?

Tento jazyk je považován za poměrně obtížný, protože má složitý gramatický systém a mnoho nepravidelných slovesných tvarů. V grónštině lze přidáváním kořenů a přípon vytvářet nová a opravdu dlouhá slova. Proto může být třeba jediné slovo přeloženo jako jedna poměrně složitá věta v češtině. Příkladem je slovo „Nalaasaarusuummerujussuaraluarpunga“, které znamená: „Z čista jasna jsem si fakt chtěl lehnout a odpočinout si, ale...“

Pokud se chcete seznámit s tímto jazykem, můžete se podívat na film "Stopy ve sněhu" z roku 1997, který spolufinancoval program Eurimages Rady Evropy a v němž vystupují samé hvězdy. Některé scény ve filmu jsou v grónštině.

Grónština je ve skutečnosti úředním jazykem Grónska, a proto ji nelze považovat za „regionální ani menšinový jazyk“. Rozhodli jsme se však trochu „ohnout pravidla“, abychom vám mohli tento fascinující jazyk, který se velmi liší od ostatních, s nimiž se Lara na svých cestách setkává, představit.

Aluu!

Qanoq
ippit?

Qujanaq!

- 1 ataaseq
- 2 marluk
- 3 pingasut
- 4 sisamat
- 5 tallimat
- 6 arfnillit
- 7 arfineq-marluk
- 8 arfineq-pingasut
- 9 qulingiluat
- 10 qulit

aap

naamik

æ

ø

å

©qqaatsit allassimasut ugguuna tusakkit >>>>

Photo: An Inuit town, Ilulissat, Avannaata, Greenland

edl.ecml.at/sounds

KARJALAN KIELI KRL

👤👤👤 20 000

Existují tři dialekty karelštiny: vídeňský, jižní a livvi-karelský. Slova a fráze na této stránce pocházejí z livvi-karelského dialektu.

Kyllä

Muga

- 1 yksi
- 2 kaksi
- 3 kolme
- 4 nelli
- 5 viisi
- 6 kuusi
- 7 seitsemän
- 8 kahdeksän
- 9 yhdeksän
- 10 kymmenen

Kuibo
dielot?

Terveh!

Passibo!

Slyšeli jste už někdy o „dialektovém kontinuu“?

Karelštinou se mluví v některých částech Finska a v severozápadním Rusku. Ačkoli má karelština některé společné rysy s finštinou, je více než jen finským dialektem, což dokládá její status menšinového jazyka ve Finsku.

Karelština je součástí tzv. dialektového kontinua. V takovém kontinuu si mluvčí různých dialektů (nebo jazyků) mohou navzájem rozumět. Často mají podobná slova a gramatiku, což umožňuje komunikaci. Čím více jsou však od sebe vzdálenější, tím více se liší, což ztěžuje vzájemné porozumění. To nám také ukazuje, že hranice mezi jazykem a dialektem může být někdy neostrá. Jak brzy zjistíte, v Evropě existuje poměrně hodně dialektových kontinuí!

edl.ecml.at/sounds

◀◀◀ Kuundele nämmä ezimerkit karjalakse

Photo: Church of the Transfiguration, built without nails or metal parts, Kizhi Island

ä

ö

š

č

ž

CRH QIRIMTATAR TILI

👤👤👤 580 000

Jazyk s bouřlivou historií

Krymská tatarština je turkický jazyk, který v důsledku řady dobývání a přílivu různých etnolingvistických skupin prošel několika proměnami. Mimo jiné byl tento jazyk v průběhu své historie zapisován nejméně čtyřmi různými písmy: latinkou, cyrilicí, arabštinou a staroturečtinou.

Dlouhodobý zákaz studia krymskotatarštiny po deportaci krymských Tatarů sovětskou vládou dokonce způsobil, že tento jazyk téměř vymizel. O tom se zmiňuje píseň „1944“ zpěvačky Jamaly, která v roce 2016 vyhrála za Ukrajinu soutěž Eurovize. Naštěstí jazyk zažívá znovuoživení a na Krymu se vyučuje ve větší míře ve školách – nyní má podle odhadů 580 000 mluvčích.

Navzdory podobnosti v názvu a zachování značné míry vzájemné srozumitelnosti patří krymská tatarština a tatarština do různých podskupin kipčackých turkických jazyků – krymská tatarština je podobnější gagauzštině (strana 10) než tatarštině (další strana).

Evet

Yoq

Nasılsıñız?

Selâm!

Sağ ol!

- 1 bir
- 2 eki
- 3 üç
- 4 dört
- 5 beş
- 6 altı
- 7 yedi
- 8 sekiz
- 9 doquz
- 10 on

Bu sözlerniñ sesini diñle >>>>

Photo: Swallow's Nest at Black Sea, Crimea, Ukraine

edl.ecml.at/sounds

Jazyk vyprávění

Tatarština patří do rodiny turkických jazyků a je jedním z největších evropských regionálních jazyků, kterým mluví přibližně 8 milionů lidí. I když se jí mluví především v Tatarstánu, tatarské komunity žijí také v některých částech Finska, Polska, Rumunska a Turecka. Stejně jako její sestřenice, krymská tatarština, prošla i tatarština fascinující cestou různými písmy: od arabského přes cyrilici až po latiniku.

Když mluvíme o minulosti, tatarština má jedinečnou formu minulého času, která umožňuje mluvčím popisovat události, kterých se přímo neúčastnili – to je opravdu neobyčejná vypravěčská superschopnost! Tatarština je také „aglutinační“ jazyk, v němž se přípony skládají jako LEGO kostičky a odemykají nové a komplexní významy. Díky těmto neuvěřitelným jazykovým vlastnostem jsou možnosti vyprávění příběhů skutečně neomezené!

Әһе

Юк

TATAR TELE TT

👤👤👤 8 000 000

Ж

ә

ё

ң

ө

Хәлләр
ничек?

Сәлам!

Рәхмәт!

- 1 бер (ber)
- 2 ике (ike)
- 3 өч (өб)
- 4 дүрт (dyrt)
- 5 биш (biş)
- 6 алты (altı)
- 7 жиде (ʒide)
- 8 сигез (sigez)
- 9 тугыз (tuğız)
- 10 ун (un)

edl.ecml.at/sounds

««« Сүзләрнең әйтелешен тыңла!

Photo: Sabantuy, a traditional Tatar festival

GAG GAGAUZ

👤👤👤 150 000

Nâbıysin?

Selâm!

Saa ol!

Ölä

Diil
(yok)

- 1 bir
- 2 iki
- 3 üç
- 4 dört
- 5 beş
- 6 altı
- 7 yedi
- 8 sekiz
- 9 dokuz
- 10 on

Jeden jazyk, tři písmá

Gagauzština, kterou mluví Gagauzové, patří k největší větvi turkické jazykové skupiny, stejně jako ázerbájdžánština, turkmenština a turečtina.

Gagauzštinou se mluví v autonomní oblasti Gagauzie v Moldavsku a v některých částech Ukrajiny, Ruska a Turecka. Zajímavé je, že soužití Gagauzů s jinými etnolingvistickými skupinami se odráží nejen v rozsáhlém používání vypůjčených slov z ukrajinštiny, rumunštiny, bulharštiny a ruštiny, ale také v historii jejich psaného jazyka.

Stejně jako krymskou tatarštinu a tatarštinu lze i gagauzskou abecedu zapsat třemi různými písmi: řeckým písmem, cyrilicí a latinkou. Věřili byste tomu? Je to jako mít několik šatů, do kterých můžete obléknout svá slova – každé s vlastním jedinečným stylem!

ț

ș

ü

i

ö

ä

ç

ê

Bu sözleri sesleyin >>>

edl.ecml.at/sounds

Photo: Violinist at traditional festival

Setkání turkického jazyka s hebrejskou abecedou

Karaimština je turkický jazyk, ale mluví jí židovské komunity! Jak to? Tady je celý příběh: první Karaimové, kteří se v 10. století přistěhovali do východní Evropy, konkrétně na Krym, byli potomky z říše „Zlaté hordy“ ve střední Asii. Ve 13. století konvertovali k judaismu, ale dokázali si zachovat svůj turkický jazyk a kulturu. Přesto až do počátku 20. století psali upraveným hebrejským písmem. V 18. století se přestěhovali i do dalších částí Ukrajiny, Polska a Litvy.

Ačkoli je Karaimština kriticky ohrožená, Karaimové hrají důležitou roli v litevských dějinách, protože jsou dávnými obránci hradu na ostrově Trakai (dnes mimo jiné oblíbené místo pro natáčení filmů). To se dobře ví a staví je to do středu pozornosti, což pomáhá této komunitě udržovat svůj jazyk naživu.

KARAJ TILI KDR

80

È

Jo

Nie bolas?

Kiuñ jachszy!

Tabu ètiam!

b'

č

d'

l'

k'

g'

m'

š

t'

ü

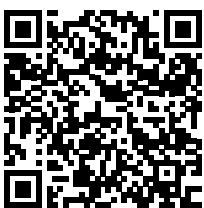
è

ö

ž

- 1 bir
- 2 èki
- 3 üč
- 4 diort'
- 5 bieš
- 6 alty
- 7 jedi
- 8 siegiž
- 9 tohuz
- 10 on

edl.ecml.at/sounds

<<< Bu siožliarni tynlajynyz!

Photo: Trakai Island Castle, Lithuania

YI YIDISH-TAYTSH

👤👤👤 1 500 000

Existují dva hlavní typy jidiš: Standardní jidiš a současný chasidský jidiš. Slova a fráze na této stránce pocházejí ze standardního jidiš.

וואס מאכסטו?
(Vos makhstu?)

שלום-עליכם
(Sholem aleykhem)

דאַנק/ש'כוח
(A dank!)

יא
(Yo)

ניין
(Neyn)

Když se germánský jazyk setká s hebrejskou abecedou...

Jidiš [jidyš] je germánský jazyk psaný hebrejskou abecedou. Zvláštní, že? Ale jak se to stalo? Židovské komunity žily po staletí ve střední a východní Evropě a naučily se jazyk, kterým mluvili jejich sousedé. Přizpůsobily si ho svým potřebám, psaly ho svou abecedou a přidávaly do něj hebrejská slova. To vedlo ke vzniku jidiš. Když ti, kdož mluvili jidiš, migrovali do jiných oblastí, naučili se slova a gramatiku z jiných jazyků, například slovanských, a přidali si je do jidiš.

Dnes se jidiš mluví hlavně v některých částech Izraele, Spojených států amerických a Ruska. Dokonce existuje na Netflixu seriál „Neortodoxní“, který je o komunitě z New Yorku mluvící jidiš! Němčináři by mohli být schopni rozumět některým slovům a frázím, protože jidiš a němčina jsou si do jisté míry podobné. Je fascinující přemýšlet o všech různých místech, kam jidiš putovalo, o všech různých jazycích, které ho ovlivnily, stejně jako o všech jazycích, které byly ovlivněny jidiš! V současné době je jidiš chráněno jako regionální, menšinový nebo neteritoriální jazyk v nejméně 8 evropských zemích.

edl.ecml.at/sounds

האַרע, ווי די וואָרטער קלינגען >>> (Hore, vi di vorter klingen)

Photo: Bagels traditionally originated in the Jewish communities of Poland

- 1 עינס (eyns)
- 2 צוועי (tsvey)
- 3 דריי (dray)
- 4 פיר (fir)
- 5 פינף (finf)
- 6 זעקס (zeks)
- 7 זיבן (zibn)
- 8 אַכט (akht)
- 9 נאָנ (nayn)
- 10 ענצ (tsen)

DJUDEOESPANYOL LAD

888 51 000

קומו סטאס?

Komo stas?

בואין דיאה

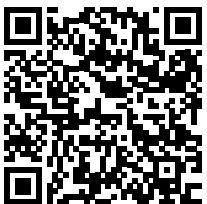
Buen Dia!

מירסי מוג'ו

Mersi Mucho!

- 1 אונו (uno)
- 2 דוס (dos)
- 3 טרי (tres)
- 4 קואטרו (kuatro)
- 5 סינקו (sinko)
- 6 שיש (sesh)
- 7 סייטי (syete)
- 8 אוג'ו (ocho)
- 9 מואיב'י (mueve)
- 10 דייס (dyes)

edl.ecml.at/sounds

כן

Si!

סי

No!

Obrázek španělštiny 15. století v moderním světě!

V roce 1492, tedy ve stejném roce, kdy Kolumbus "objevil" Ameriku, byli sefardští Židé žijící ve Španělském království nuceni opustit svou vlast. Nakonec se přestěhovali do bývalé Osmanské říše (zahrnující Balkán, Turecko a další části střední a východní Evropy, západní Asie a severní Afriky) a později do Spojených států amerických, jižní Ameriky a Izraele. Tato komunita s sebou přinesla také jazyk zvaný „ladino“ neboli židovsko-španělský jazyk, kterým dnes v různých variantách mluví sefardské komunity ve více než 30 zemích světa a který používá hebrejské písmo.

Ladino je v jistém smyslu obrazem španělštiny 15. století s vlivy lokálních jazyků z míst, kde žily a stále žijí sefardské komunity. Je zajímavé, že jazykem více či méně podobným Cervantesově španělštině se dodnes mluví na místech, jako je Istanbul, Soluň, Sarajevo, New York nebo Jeruzalém. Prostě starý jazyk s moderním nádechem!

<<< Ascoltar bien alton de esas palabras

Photo: The Sarajevo Haggadah, an important Jewish text book, History Museum of Bosnia and Herzegovina

AN ARAGONÉS

👤👤👤 11 000

- 1 uno
- 2 dos
- 3 tres
- 4 cuatro
- 5 cinco
- 6 seis
- 7 siete
- 8 ueito
- 9 nueu
- 10 diez

Rok 2000

Sí

No

Qué tal plantas?

Ola!

Gracias!

Řecká klasika v překvapivém jazyce...

Aragonština byla kdysi velmi rozšířeným jazykem Aragonského království nacházejícího se na severovýchodě Pyrenejského poloostrova. Sloužila jako kulturní a správní jazyk i jako jazyk každodenního života. Díky jejímu používání v poezii a literatuře se i po staletích od zániku království dochovalo mnoho textů, které mohou lingvisté a další badatelé zkoumat. Johan Ferrández d'Heredia překládal již ve 14. století řecké klasiky do aragonštiny.

Dnes aragonštinou aktivně mluví přibližně 11 000 obyvatel autonomní oblasti zvané Aragonie, zejména v údolích aragonských Pyrenejí. Navzdory relativně malému počtu lidí mluvících tímto jazykem se aragonská komunita zasazuje o zachování jazyka tím, že ho propaguje a snaží se o jeho začlenění do vzdělávacího systému.

á

ñ

é

í

ó

ú

Siente o soniu d'istas frases >>>>

Photo: Furco Canyon, Aragon, Spain

edl.ecml.at/sounds

- 1 un
- 2 dos
- 3 tres
- 4 cuatro
- 5 cinco
- 6 seyes
- 7 siete
- 8 ochu
- 9 nueve
- 10 diez

Si

Non

Comu tás?

Hola!

Gracies!

ASTURIANU AST

👤👤👤 110 000

Pád a vzestup asturštiny...

Asturština byla po dlouhou dobu lingua franca na rozsáhlém území, které se rozkládalo od španělské Asturie až po Extremaduru. Asturština je jen jedním příkladem z mnoha jazyků, které se ve středověku používaly v různých královstvích Pyrenejského poloostrova. Snaha sjednotit Španělsko v jeden národ, a ne ve zmeř království, vyžadovala zavedení společného jazyka. V důsledku toho se jazyky jako asturština postupně přestaly používat ve veřejné sféře a byly nahrazeny kastilskou španělštinou (často označovanou jako kastilština). Naštěstí se v poslední době zvýšil zájem o asturštinu, což vedlo k nárůstu počtu škol nabízejících výuku asturštiny!

Na mapě vlevo vidíte rozličnost jazyků, kterými se kolem roku 1250 mluvilo na Pyrenejském poloostrově. Otočte na další stránku a seznamte se s dalším jazykem, kterým se mluvilo v jednom z bývalých španělských království.

Rok 1250

ú

ó

ñ

á

é

í

edl.ecml.at/sounds

<<< Oyéi'l soniú d'estes frases

Photo: Farinato Race, an extreme obstacle race, Gijon, Spain

FAX FALA

👤👤👤 10 000

- 1 un
- 2 dois
- 3 tres
- 4 cuatro
- 5 cincu
- 6 seis
- 7 seti
- 8 oitu
- 9 novi
- 10 de

Sí

Non

Comu
estás?

Hola!

Gracias!

Galicijsko-portugalský jazyk v Extremaduře

Historie jazyka Fala sahá do 12. a 13. století, tedy období, kdy se v údolí Jálama v severozápadním regionu Cáceres ve Španělsku usadili galicijští osadníci. Dnes velmi úspěšná jazyková komunita čítající přibližně 4 000 lidí spolu komunikuje touto variantou galicijsko-portugalského jazyka. Vezmeme-li v úvahu i ty, kteří se přestěhovali do různých částí Španělska a Evropy, dostaneme se na přibližně 10 000 takových mluvčích.

Tímto jazykem se mluví zejména ve třech městech v údolí na hranicích s Portugalskem. V současné době probíhají snahy o uznání jazyka fala a jeho začlenění do místního vzdělávacího systému. Na podporu tohoto cíle byl vytvořen vědecký výbor, který se zabývá standardizací písma a transformací z ústně předávaného jazyka na jazyk se standardizovanou písemnou formou.

Pokud budete mít možnost cestovat do Valverde del Fresno, Eljas nebo San Martín de Trevellu, určitě uslyšíte tento záhadný a krásný jazyk v tamních ulicích.

ã

é

ẽ

í

ĩ

ç

õ

ó

ũ

ü

Escuta o suiu de estas frasis >>>>

edl.ecml.at/sounds

Od římských kořenů k italskému vlivu

Kořeny korsického jazyka můžeme nalézt již v mluvené podobě latiny, kterou používali obyčejní lidé v Římské říši. Historie ostrova zahrnující různé vládcy a dobyvatelky se podepsala na podobě jazyka. Po římské éře Korsiku ovládaly různé říše, například Byzantinci, Frankové, Pisánci a nakonec Janované. Každá z těchto skupin zanechala v jazyce svou stopu a přispěla jedinečnými prvky do jeho slovní zásoby i gramatiky.

Korsičtina je považována za románský jazyk podobný francouzštině, ale ještě bližší italštině: od 12. do 18. století byla Korsika pod vládou Janovské republiky, italského městského státu. Toto období dlouhé italské nadvlády jazyk výrazně ovlivnilo výpůjčkami italských slov i gramatických prvků, a dokonce i literárních tradic. Příkladem tohoto vlivu je korsický pozdrav „Bonghjornu“, který zní spíše jako italské „Buongiorno“ než francouzské „Bonjour“.

Mezi slavné lidi, kteří mluví korsičtinou, patřil Napoleon Bonaparte, který, i přestože se již v raném věku přestěhoval na francouzskou pevninu, po celý život údajně mluvil francouzsky se silným korsickým přízvukem.

Navzdory relativně malému počtu mluvčích má korsičtina řadu variant, a proto je obtížné se dohodnout na standardizované spisovné podobě jazyka. Slova a fráze na této stránce pocházejí ze severokorsického dialektu.

CORSU CO

👥 150 000

lè

Innò

Và bè ?

Salute !

Ti ringraziu !

- 1 unu
- 2 dui
- 3 trè
- 4 quattru
- 5 cinque
- 6 sei
- 7 sette
- 8 ottu
- 9 nove
- 10 dece

ì

ù

ò

ü

ì

è

à

<<< State à sente isse parolle

edl.ecml.at/sounds

Photo: View at Calanques de Piana, Corsica, France

SC SARDU

👤👤👤 1 200 000

Existuje několik sardinských dialektů.
Slova a fráze na této stránce jsou
z dialektu campidanese, kterým se mluví
v jižní části ostrova.

eja

no

Cumentì
stais?

Saludi!

Gratzias!

- 1 unu
- 2 dus
- 3 tres
- 4 patru
- 5 cincu
- 6 ses
- 7 seti
- 8 otu
- 9 noi
- 10 dexi

Chtěli byste se cítit jako starověký Říman?

Nejvíce se mu můžete přiblížit, pokud se naučíte sardinsky! Sardinština, kterou se mluví na ostrově Sardinie, je nejstarším románským jazykem, který se stále používá. Předpokládá se, že je nejbližším žijícím jazykem k latině, předchůdkyni všech románských jazyků. A teď zajímavý zvrát: ačkoli má sardinština společné kořeny s latinou, většina italských rodilých mluvčích jí nerozumí.

Vyjma kampánského dialektu se počet sardinských mluvčích v průběhu let výrazně snížil, a to především v důsledku rozšíření italštiny. Tváří v tvář tomuto problému se však objevily odhodlané snahy sardinštinu standardizovat a dostat ji do popředí jazykového dění na ostrově.

á

é

à

è

í

ì

ó

ò

ú

ù

Ascuta su sonu de custus fueddus >>>>

Photo: Li Cossi beach, Costa Paradiso, Sardinia, Italy

edl.ecml.at/sounds

FRANCO-PROVENÇAL FRP

👤👤👤 140 000

Comèn te
reste?

Tchao!

Mersi!

Ouè

Na

- 1 on
- 2 dou
- 3 trî
- 4 cattro
- 5 hinc
- 6 chouï
- 7 satte
- 8 ouètte
- 9 noou
- 10 guî

edl.ecml.at/sounds

◀◀◀ Acoutta lo sòn di paròlle qui chouyón

Photo: Extreme skiing close to Mont Blanc, Europe's highest peak, Italy/ France

Co je mezi francouzštinou a italštinou?

Franko-provensálština je běžně, ale mylně, považována za výsledek výpůjček mezi standardní francouzštinou a provensálským dialektem okcitanštiny (na další straně). Je však mnohem složitější než fúze dvou jazyků! Franko-provensálštinu lze považovat za mozaiku románských jazyků, kterými se mluví v některých částech Itálie, Francie a Švýcarska. V důsledku geografické rozptýlenosti se franko-provensálština označuje také různými názvy, například patois nebo arpitánština. Otázka názvu je totiž zásadní ve snahách o oživení jazyka a jeho uznání jako samostatného jazyka, nikoliv pouhého dialektu francouzštiny a provensálštiny.

OC OCCITAN

👤👤👤 600 000

Slova a fráze na této stránce jsou v Langedokštině, tedy verzi okcitanštiny, kterou se mluví na francouzském venkově. Vzhledem k jejímu ústřednímu postavení mezi okcitànskými dialekty se často používá jako základ pro standardní okcitanštinu.

Jazyk trubadúrů

Trubadúři byli básníci a hudebníci, kteří ve středověku cestovali po Evropě a šířili svůj jazyk prostřednictvím písní a básní. Mnozí z nich psali a zpívali v okcitanštině, která měla kdysi v Evropě velký vliv, konkrétně v jižní Francii a v některých částech Itálie a Španělska. Byl to jazyk umění, v němž vzniklo mnoho významných literárních děl té doby.

Postupem času však okcitanština ztratila svou prestiž a stala se méně významnou, protože lidé začali více mluvit francouzsky, což byl jazyk národních institucí. Dnes se lidé mluvící okcitanštinou snaží udržet jazyk při životě, ale okcitanština je ohrožena vymřením. Zajímavostí je, že jedna z jejích variant, Araněština, je úředním jazykem v regionu Val d'Aran v Katalánsku ve Španělsku. A ve městě Bayonne ve Francii jsou mnohé městské nápisy dokonce ve třech jazycích: francouzštině, okcitanštině a baskičtině. Není tedy žádný důvod, aby se vytratila!

Cossí vas ?

Bonjorn !

Mercé !

òc

non

- 1 un
- 2 dos
- 3 tres
- 4 quatre
- 5 cinc
- 6 sièis
- 7 sèt
- 8 uèch
- 9 nòu
- 10 dètz

è

é

ú

á

ò

à

í

ç

ó

ï

ü

Escotatz lo son d'aqueles mots >>>

edl.ecml.at/sounds

FURLAN FUR

👤👤👤 600 000

Cemût
stâstu?

Mandi!

Graciis!

Sì

No

- 1 un
- 2 doi
- 3 trê
- 4 cuatri
- 5 cinc
- 6 sîs
- 7 siet
- 8 vot
- 9 nûf
- 10 dîs

Jazyk v srdci Evropy

Rétorománský jazyk zvaný furlanština se používá v nejseverovýchodnější italské provincii Friuli-Venezia Giulia a v některých obcích regionu Veneto. Furlanština se během staletí vyvíjela na křižovatce, kde se sbíhaly vlivné kultury latinské, německé a slovanské. Tato interakce přispěla k bohaté a jedinečné slovní zásobě a gramatice dnešní furlanštiny.

Přestože Furlansko prošlo bouřlivými obdobími invazí a okupací, furlanština vždy přežila a podporovala silné pouto identity mezi obyvateli. Dnes je vyvíjeno velké úsilí k podpoře používání tohoto jazyka mezi mladými generacemi. Regionální agentura pro furlanský jazyk (ARLeF – furlansky: Agjenzie Regionâl pe lenghe furlane) se snaží chránit a propagovat furlanský jazyk i jeho historické a kulturní dědictví.

à

î

ê

ç

û

ù

è

â

ì

ò

ô

<<< Scolte il sun di chestis peraulis

edl.ecml.at/sounds

Photo: Devil's bridge, Cividale del Friuli / Cividât, Italy

LLD LADIN

👤👤👤 40 000

Existuje 5 různých dialektů ladinštiny. Slova a fráze na této stránce pocházejí z nářečí Val Gardena.

- 1 un
- 2 doi
- 3 trëi
- 4 cater
- 5 cinch
- 6 sies
- 7 set
- 8 ot
- 9 nuef
- 10 diesc

ś

ć

ë

Co vala pa?

Hoila!

De gra!

Sci

No

Koktejl antické latiny a alpských jazyků

Ladinština je románský jazyk, který se vyvinul ze směsice latiny, jíž mluvili Římané na konci 1. století př. n. l., když dobyli Alpy, a jazyka tehdejších horalů z Dolomit zvaného réština. Přestože si ladinština během své dvoutisícileté historie vytvořila jedinečné rysy, zachovává si jazykové podobnosti s latinou, které jsou patrné v její slovní zásobě, gramatice i skladbě.

V současné době mluví ladinsky v pěti údolích v jižním Tyrolsku (Val Badia, Val Gardena, Val di Fassa, Livinallongo a Ampezzo) asi 40 000 lidí. Každé údolí, kde se mluví ladinsky, má standardní jazyk, který se používá pro vzdělávací, institucionální a úřední účely. V současnosti se média velmi snaží o zachování a propagaci jazyka, například skrze denní zpravodajství ladinského programu TRAIL na RAI (italská národní vysílací společnost) a týdeník "Usc di Ladins" (noviny v ladinském jazyce).

Ladinština je rodným jazykem slavného skladatele, textaře a hudebního producenta Giorgia Morodera, který spolupracoval mimo jiné se skupinami The Rolling Stones, Electric Light Orchestra, Led Zeppelin, Deep Purple, Queen i se zpěvákem Eltonem Johnem.

Scota su coche sona chësta paroles >>>

Photo: A cow in the Alps

edl.ecml.at/sounds

WALON WA

👤👤👤 600 000

- 1 eune
- 2 deûs
- 3 treûs
- 4 cwate
- 5 cinq
- 6 sîh
- 7 sèt'
- 8 ût
- 9 nouv'
- 10 dîh

Kimint
alez-v' ?

Bondjoû !

Mèrci !

Mohly by divadlo a folklór pomoci zachránit tento jazyk?

Internet, televize nebo divadlo mohou být nástrojem k šíření jazyka a zajištění jeho přežití. Možná to je právě případ valonštiny! Valonština je románský jazyk příbuzný francouzštině a pikardštině, kterým se mluví ve Valonsku na jihu Belgie. Přestože se valonština sotva drží tváří v tvář francouzštině, divadlo by mohlo být její cestou k přežití: v tomto jazyce hraje každoročně asi 200 souborů pro více než 200 000 diváků. Tato představení nejen baví diváky, ale také pomáhají zachovat a propagovat valonský jazyk i kulturu. Právě zde, v divadle, se mohou mladí i starší s valonštinou seznamovat – ať už jako herci, nebo jako diváci. Významnou roli hrají také místní tradice, jako jsou karnevaly a oslavy. Doufejme, že pomohou valonštině „nastartovat“ obrodu své popularity!

awè

nèni

à

â

ê

ç

é

ê

ë

è

û

ô

î

ö

ì

ù

edl.ecml.at/sounds

<<< Houêtez kimint qu'on dit tos cès mots-là

Photo: Statue of Adolphe Sax, inventor of the saxophone, Dinant, Wallonia, Belgium

PCD PICARD

👤👤👤 700 000

wé

nan

- 1 in
- 2 deus
- 3 tros
- 4 quate
- 5 chonq
- 6 sich
- 7 siète
- 8 huit
- 9 neu
- 10 dich

Cha vo ti ?

Hé ti-lo !

Merchi gramint !

Seznamte se s dalším sourozencem francouzštiny

Valonština, kterou jsme zmínili na předchozí stránce, není jediným jazykem příbuzným francouzštině: Pikardština je dalším z jejich sourozenců. Pikardština je podobná francouzštině a zároveň má vlastní slovní zásobu a výrazy, takže je francouzským mluvčím blízka i podivně vzdálená. Pikardština spolu se standardní francouzštinou, valonštinou a dalšími jazyky tvoří součást takzvaného „*langues d'oïl*“ kontinua (karelština, strana 7), které se táhne od severu Francie až po Belgii. Název „*langues d'oïl*“ pochází ze slova „*oil*“, jež znamená ano.

Další zajímavost: ve středověku byla pikardština dvorním jazykem Flanderského hrabství, které tehdy bývalo součástí Svaté říše římské.

Doufejme, že pikardština, se svou královskou minulostí, má i zlatou budoucnost!

î

ï

â

œ

ä

û

æ

é

è

ô

ç

ÿ

ê

Acoute kmint qu'in prononche ches mots-lo >>>>

edl.ecml.at/sounds

Photo: Char à voile, France

BREZHONEG BR

👤👤👤 210 000

Penaos 'mañ kont?

Demat!

Trugarez!

- 1 unan
- 2 daou
- 3 tri
- 4 pevar
- 5 pemp
- 6 c'hwec'h
- 7 seizh
- 8 eizh
- 9 nav
- 10 dek

Keltské stopy na evropském kontinentu

Věděli jste, že na evropském kontinentu se stále mluví i jedním keltským jazykem? Tento jazyk se nazývá bretonština a mluví se jím v Bretani, regionu na severozápadě Francie. Díky této skutečnosti je bretonština jedinečná.

Bretonština je blízkce příbuzná kornštíně a velštině. Do Bretaně ji totiž v raném středověku přinesli keltské mluvčí z Velké Británie.

Další zajímavostí o bretonštině je, že Catholicon, první slovník vydaný ve Francii (v roce 1499), byl trojjazyčný a obsahoval bretonštinu, francouzštinu a latinu.

Bretonština si dokázala zachovat svou jedinečnou identitu a mluví se jí dodnes. Až tedy příště navštívíte Bretaň, proč byste si mezi požíváním palačinek a dalších místních pochoutek neudělali čas a nenaučili se pár bretonských frází?

ya

ket

ñ

ù

â

ê

î

ô

û

ü

edl.ecml.at/sounds

<<< Selaouit son ar gerioù-mañ

Photo: Although crêpes are widespread throughout France and the world, they originate from Brittany

KW KERNEWEK

👤👤👤 0 | 570

Kornština také nemá jednotná slova pro „ano“ a „ne“. Stejně jako v irštině, manštině a skotské gaelštině musíte při odpovídání na otázku použít slovesné tvary.

- 1 onan
- 2 dew
- 3 tri
- 4 peswar
- 5 pypm
- 6 hwegh
- 7 seyth
- 8 eth
- 9 naw
- 10 deg

Fatla
genes?
Dydh da!
Meur ras!

Kornština: od dodona
k jazykovému fénixovi

Příkladem vzkříšeného jazyka je kornština, kterou se kdysi běžně mluvilo v Cornwallu, vévodství na Britských ostrovech. Keltskými jazyky se vlastně kdysi mluvilo ve velké části Evropy – mluvili jimi různé keltské kmeny od Britských ostrovů až po údolí Dunaje. Většina z nich nakonec zanikla, a jejich mluvčí se asimilovali s jinými okolními jazyky. Skoro by se zdálo, že se stejnou cestou vydá i kornština, která se přestala používat, když lidé přešli na angličtinu.

Avšak na konci 20. století začali jazykoví aktivisté spojovat své síly, aby se kornština zase vrátila. A podařilo se jim to! Kornština se nyní vyučuje ve školách a někteří obyvatelé ji opět používají jako druhý jazyk. Tímto se podobá manštině (str. 29): případu jazykového fénixe, který povstal z popela!

Goslowgh orth son an geryow ma >>>

edl.ecml.at/sounds

GÀIDHLIG GD

👤👤👤 57 000

Skotská gaelština: jazyk Alby a skoro celé Kanady!

V roce 1850 byla skotská gaelština třetím nejpoužívanějším jazykem v Kanadě. V roce 1890 předložil Thomas Robert MacInnes, Kanadán z ostrova Cape Breton, senátní návrh zákona, který umožňoval používání gaelštiny při úředních jednáních, ale byl zamítnut. Dokážete si představit, jakou roli by gaelština v Kanadě hrála dnes, kdyby návrh zákona prošel? V paralelním vesmíru by skotská gaelština mohla být hlavním jazykem, kterým se mluví na ulicích Nového Skotska (Nova Scotia).

Ale vraťme se o kousek zpět. Co je skotská gaelština za jazyk? Skotská gaelština je starobylý jazyk, který do Skotska přinesli irští osadníci před více než 1 500 lety. Gaelština se rozšířila po celé zemi a stala se hlavním jazykem středověkého království Alba (gaelský výraz pro Skotsko), a to až do 11. století. Dnes ji ve Skotsku ovládá přibližně 90 000 lidí.

Ciamar a tha thu?

Latha math!

Tha mi gu math!

- 1 aon
- 2 dhà
- 3 trì
- 4 ceithir
- 5 còig
- 6 sia
- 7 seachd
- 8 ochd
- 9 naoi
- 10 deich

edl.ecml.at/sounds

à

è

ò

ì

ù

◀◀◀ Éistibh ri fuaimean nam faclan

Photo: Tug of War, Highland Games at Fochabers, Scotland

SCO SCOTS

👤👤👤 99 000 | 1500 000

Ve Skotsku se mluví čtyřmi hlavními dialekty skotštiny: ostrovním, severním, centrálním a jižním. Každý z nich má jinou tradici písemné podoby. Slova a fráze na této stránce pocházejí z dialektu centrálního.

Hullo!

Hoo's it gauin?

Thanks!

aye

naw

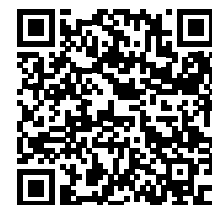
Div ye speak Scots?

Skotština vznikla jako jazyk skotského královského dvora ve 14. století. Úředním jazykem skotského království byla až do Smlouvy o unii s Anglií v roce 1707 a dnes jí ve Skotsku mluví 1,5 milionu lidí. Zatímco gaelština dominovala v oblasti zvané Skotská vysočina a na ostrovech, ve Skotské nížině se mluvilo skotsky. Skotština má také příbuznou řeč, kterou se mluví v některých částech Severního Irska a která se nazývá ulsterská skotština.

„Wee“ je běžné slovo, které uslyšíte v každodenní konverzaci a které je důležitou součástí skotské kultury a identity. Ve skotštině se „wee“ používá ve významu „malý“ nebo „málo“. Toto slovo však může být použito také k vyjádření zálibení či lásky. Skotský rodič může například říci svému dítěti: „Come here, wee yin“, což znamená „pojď sem, maličký“. Podobně může, jako výraz dobrého přátelství, kamarád říci jinému kamarádovi: „How's it going, wee man?“ („Jak se daří, chlapíku?“).

Mistr básník Robert Burns (1759–1796) je pravděpodobně nejslavnějším spisovatelem píšicím ve skotštině.

edl.ecml.at/sounds

Listen tae the soond o thir words >>>>

Photo: Scottish bagpiper dressed in traditional tartan dress, Edinburgh, Scotland

- 1 ane
- 2 twa
- 3 three
- 4 fower
- 5 five
- 6 sax
- 7 seeven
- 8 echt
- 9 nine
- 10 ten

Znovuzrozený jazyk malého ostrova

Manština bývala hlavním jazykem, kterým se mluvilo na ostrově Man ležícím mezi Velkou Británií a Irskem. V 19. století však obyvatelé ostrova začali považovat angličtinu za jazyk, který by mohl zlepšit jejich ekonomickou situaci, protože turistický ruch z Anglie nabýval na významu. To vedlo k tomu, že manština byla stále méně rozšířená. Ve 20. letech 20. století se k ní hlásilo pouze 1,1 % obyvatel.

Pak se ale stalo něco pozoruhodného: skupina lidí se rozhodla, že nechce, aby manština zanikla. Od konce 40. let 20. století se začaly pořizovat nahrávky posledních rodilých mluvčích, organizovaly se kurzy a vydávaly se knihy, díky nimž mohl být jazyk vyučován a více užíván. V 90. letech 20. století se začalo pracovat na výuce jazyka pro děti ve školách a na podpoře jeho používání v každodenním životě. Dnes se stále více lidí učí znovu mluvit manštinou a snaží se ji udržovat při životě pro další generace. To je super, nemyslíte?

Kys t'ou?

Laa mie!

Gura mie
ayd!

Manština, stejně jako kornština a skotská gaelština, nemá konkrétní slova pro „ano“ a „ne“. Zde je příklad odpovědi „ano/ne“ na otázku v manštině: Odpověď na otázku „Šli domů?“ by zněla „šli“ nebo „nešli“. Nebo v manštině: „Jagh d dy valley? Hie / Cha jagh.“

- 1 nane
- 2 jees
- 3 tree
- 4 kiare
- 5 queig
- 6 shey
- 7 shiaght
- 8 hoght
- 9 nuy
- 10 jeih

edl.ecml.at/sounds

<<< Eaisht rish sheean ny focklyn shoh

Photo: Lighthouse, Isle of Man

FO FØROYSKT MÁL

👤👤👤 69 000

Ja

Nei

Hvussu
gongur?

Hey!

Takk fyri!

- 1 eitt
- 2 tvey
- 3 trí
- 4 fýra
- 5 fimm
- 6 seks
- 7 sjev
- 8 átta
- 9 níggju
- 10 tíggju

ð

ý

á

ú

æ

í

ó

ø

Lurta eftir hesum ljóðum ella orðum >>>>

Příběh vikingského jazyka

Faerština je velmi blízká staroseverštině, jazyku, kterým mluvili severští osadníci, kteří na ostrovy přišli v době Vikingů před více než tisíciletím. Název Faerských ostrovů (Føroyar) je odvozen ze staroseverštiny a znamená Ovčí ostrovy.

Díky izolaci se v období mezi 9. a 15. stoletím vyvinul samostatný faerský jazyk, který si i nadále zachovává více znaků staroseverštiny než kterýkoli jiný jazyk, s výjimkou moderní islandštiny. V roce 1380, kdy se souostroví stalo součástí Dánského království, byla úředním jazykem prohlášena dánština. Faerština přesto přetrvávala v každodenním životě a vloudila se do balad a lidových pohádek. K přelomovému okamžiku došlo v roce 1937, kdy faerština nahradila dánštinu jakožto oficiální jazyk ve školách a následně se stala úředním jazykem.

Ostrované jsou proslulí svými gigantickými výkony, často na fotbalovém hřišti (možná to pramení z toho, že žádný bod na 17 ostrovech není dál než 5 km od moře!), a v roce 2017 založili vlastní webový překladač www.faroeislandstranslate.com, aby "konkurovali" Googlu, který jejich jazyk nenabízel. Faerští dobrovolníci na něm zdarma prostřednictvím videí překládali slova nebo věty, mnoho videí s přeloženými texty je na stránkách stále k dispozici. V dnešní době se faerštině na ostrovech opět daří – jaký to pozoruhodný jazykový návrat!

edl.ecml.at/sounds

SHELTA / DE GAMMON STH

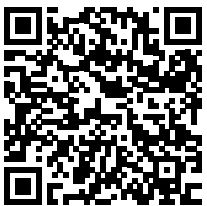
👤👤👤 50 000

Kočovní jazyk Irska

Shelta [šelta] neboli De Gammon je jazyk, kterým mluví irští kočovníci neboli Rilantu Mincéirí. Jedná se o příklad "tajemného" jazyka, který se vyvinul, aby umožnil jeho mluvčím vzájemnou komunikaci a aby chránil jejich soukromí vůči většinovým komunitám. Tento jazyk má znaky irštiny, angličtiny a dalších jazyků a má odlišnou gramatiku a slovní zásobu. Ve skutečnosti je slovní zásoba tvořena převážně irštinou, ale gramatika odráží především anglické struktury.

Zajímavostí Shelty je její bohatá ústní tradice, která se z velké části předává z generace na generaci ústním podáním. Slovo shelta údajně znamená "hlas, který dojmá", a to je podle nás krásný popis jazyka! Až donedávna neměla shelta žádnou písemnou podobu, což ztěžovalo její dokumentaci a zkoumání. V důsledku toho zůstává mnoho informací o její historii a struktuře neznámých. O dalším "tajném" jazyce se dozvíte na další stránce.

edl.ecml.at/sounds

<<< Glóri a grolan a'gresko

Photo: Rural gravel road in the Irish countryside, Ireland

Grält'a!

Cain a geels?

Maa'ths!

Stés

Ní Déis

- 1 ain / awárt
- 2 od
- 3 sikr
- 4 sakar
- 5 sukur
- 6 see
- 7 seltu
- 8 od'sakar
- 9 ayen
- 10 tal a get'ah

YEC

JENISCH

👤👤👤 16 000

- 1 alet
- 2 zwis
- 3 triwas
- 4 dohlet
- 5 keh
- 6 woof
- 7 sojin
- 8 keß
- 9 deß
- 10 juhs

Gwandâ
Schein!

Hauersch
gwand?

I'h
bederch mi'!

wui

nowas

Lohs wi' di' Diewerei schallt >>>

Několik dialektů jenského jazyka existuje v Německu, Rakousku i Švýcarsku. Slova a fráze na této stránce pocházejí z franckého nářečí Německa.

Jazyk německojazyčných trhů a jarmarků

Jenština je uznávána jako menšinový jazyk ve Švýcarsku. Avšak, stejně jako shelta zmíněná na předchozí stránce, byla kdysi "tajným" jazykem rozšířeným zejména mezi kočovníky – tentokrát mezi tradičními jenskými řemeslníky a obchodníky, jako byli měditepci, dráteníci a pouťoví umělci. Kdybyste před sto lety potkali kejklíře, možná by mluvil jenštinou.

Stejně jako ostatní zmíněné tajné jazyky ani jenština nevznikla proto, aby usnadnila komunikaci s ostatními, ale spíše proto, aby ji ztížila. Ve skutečnosti byla jenština negativně spojována s jazykem vyjednávání a intrik. To je však špatně. Jenština je mnohem víc než jen nástroj pro udržování tajemství: je to spleť jazyk s odlišnou slovní zásobou, který má německý základ, ale mnohé prvky přejímá i z jiných jazyků.

edl.ecml.at/sounds

Photo: Juggler playing with fire, Cologne, Germany

PLATTDÜÜTSCH NDS

👤👤👤 70 000

Existuje mnoho různých dolnoněmeckých nářečí. Slova a fráze na této stránce pocházejí z východofríského dolnoněmeckého nářečí, které je variantou severního dolnosaského nářečí.

ja

nee

Wo geiht di dat?

Moin!

Bedankt!

- 1 een
- 2 twee
- 3 dree
- 4 veer
- 5 fiev
- 6 sess
- 7 söven
- 8 acht
- 9 negen
- 10 teihn

edl.ecml.at/sounds

ß

ü

ö

ä

<<< Höör, wo disse Woorden klingen

Photo: Fishing boats at low tide, Dorum-Neufeld, Germany

Proměna hlásek v němčině

Přibližně před tisíci lety došlo v německém jazyce k významné změně známé jako "hláskový posun". Tento posun měl silný vliv na výslovnost a slovní zásobu němčiny. Kromě mnoha jiných hláskových změn se například souhláska "p" změnila na "f" a "k" na "ch".

Zatímco všechny německé dialekty pod "Benrátskou linií", která vede napříč severním Německem od západu k východu, prošly tímto hláskovým posunem, dolnoněmecké nářečí (Plattdeutsch) jím neprošlo. V dolnoněmeckém nářečí se slova stále vyslovují stejně jako ve staré podobě jazyka.

Například dolnoněmecký výraz pro koně "Päerd" je v němčině "Pferd" a slovo pro vaření "koken" je v němčině "kochen". Pokud se podíváte pozorněji, můžete si u posledního příkladu všimnout něčeho zajímavého. Ano, "koken" zní v dolnoněmeckém nářečí dost podobně jako "cook" v angličtině. Ačkoli je angličtina germánským jazykem, neprošla tímto konkrétním hláskovým posunem, ale mezi 15. a 18. stoletím prodělala vlastní změnu výslovnosti známou jako "Great Vowel Shift" (velké samohláskové posouvání). Stejně jako většina věcí v životě, ani jazyky nepostávají na místě!

WEN SERBŠĆINA

👤👤👤 20 000

Existují dvě varianty lužické srbštiny:
horní a dolní lužická srbština.
Slova a fráze na této stránce pocházejí
z hornolužické srbštiny.

Kak so
wjedže?

Witaj!

Džakuju
so!

- 1 jedyn
- 2 dwaj
- 3 tři
- 4 štyri
- 5 pjeć
- 6 šěsć
- 7 sydom
- 8 wosom
- 9 džewjeć
- 10 džesać

Haj

Ně

č

ń

ě

š

ž

ć

ł

ó

ř

ź

ń

ś

Śluchaj, kak tute słowa klinča >>>

Dva slovanské jazyky pocházející
z Německa

Nejmenším slovanským národem jsou
Lužičtí Srbové (samozřejmě ne fyzicky!).
Lužičtí Srbové žijí v Německu a mají svůj
vlastní jazyk – nebo lépe řečeno, dva jazyky.
Lužickou srbštinou se mluví především
v Lužici, která zahrnuje východní spolkové
země Braniborsko (dolnolužická srbština)
a Sasko (hornolužická srbština).
Lužickosrbská abeceda vychází z latinky,
ale obsahuje některá další písmena, která
představují jedinečné lužickosrbské zvuky.
Zajímavé je, že lužická srbština používá duál
(dvojné gramatické číslo). Mluvit o dvou
osobách je tedy jiné než mluvit pouze o jedné
osobě nebo o skupině osob. Třeba je lužická
srbština ideálním jazykem pro páry!

Lužická srbština má dlouhou a zajímavou
historii zahrnující mnoho pohádek, legend,
zvyků, písní a tradičních krojů.

Bohužel však lužickou srbštinou dnes mluví
stále méně lidí. Přesto se snažíme tomuto
trendu čelit a doufáme, že bude tento jazyk
brzy opět vzkvétat!

edl.ecml.at/sounds

Photo: Devil's Bridge, Kromlau, Germany

KASZĚBSCZI JÄZĚK CSB

👤👤👤 108 000

Jo

Nié

Cěz je kòl
ce częc?

Witôj!

Dzãka!

- 1 jeden
- 2 dwa
- 3 trzë
- 4 sztërë
- 5 piãc
- 6 szesc
- 7 sédem
- 8 òsem
- 9 dzewiãc
- 10 dzesãc

ą

é

ã

ô

ù

ż

ł

ë

ò

ó

ń

edl.ecml.at/sounds

<<< Slëchôj, jak brzëmiã te słowa

Photo: Kashubian amber, formed from fossilized resin, is well known for its quality and unique colors

Regionální jazyk v Polsku

Kaşubština je sice podobná polštině, ale její odlišnost se projevuje mimo jiné tím, že obsahuje mnoho praslovanských slov, která z moderní polštiny vymizela. Obsahuje také mnoho výpůjček z němčiny. Podívejte se na znaky vlevo, díky nimž uvidíte výrazný rozdíl oproti polštině. Kašubština je propagována etnickou a kulturní skupinou, která vědomě rozvíjela svůj literární jazyk a kulturní tradice – podle jedné z pověstí se o utváření charakteristické krajiny regionu zasloužila dnes již zaniklá rasa obrů!

V posledních desetiletích zažívá kašubština renesanci a jako jediný regionální jazyk v Polsku je nyní chráněna polským zákonem, což je dobře vidět v literatuře, hudbě, umění, v médiích, a především ve školním vzdělávání. V Polsku existuje několik desítek škol, kde se děti kašubštinu učí. Od roku 2005 je možné skládat maturitní zkoušku z kašubštiny. V kašubštině vycházejí knihy i časopisy a vysílají se v ní regionální rozhlasové a televizní pořady.

BÓJÁS

👤👤👤 ~150 000

Zatímco bejáščina / bejášská rumunština přežívá především díky ústní tradici, v Maďarsku a Chorvatsku má oficiální písemnou podobu. Níže uvedená slova a fráze jsou zapsány podle maďarské konvence.

Dá

Nu

Archaický klenot rumunského jazyka

Bejáščina je archaická forma rumunského jazyka, kterou mluví bejášské komunity v Rumunsku, Maďarsku, Srbsku, Chorvatsku, Bulharsku a v dalších zemích. S migrací Bejášů jejich jazyk přejímal vlivy zemí, v nichž žili – například maďarštinu v Maďarsku a chorvatštinu v Chorvatsku. To vedlo ke vzniku různých názvů komunit, jako je "beás" v Maďarsku, "Romi Bajaši" v Chorvatsku a "Rudari" v Bulharsku.

Výraz "Rudari", který znamená "kov" nebo "ruda", odráží historickou úlohu předků Bejášů jakožto zkušených horníků a rýžovníků zlata.

I přesto, že počet rodilých mluvčích klesá, existují iniciativy spolupráce zahrnující různé země, které se snaží o zachování tohoto jazyka. V Chorvatsku se bejáščina vyučuje na třech základních školách a v Maďarsku je vyučována i na univerzitní úrovni. Rakouská akademie věd navázala partnerství s dynamickou bejášskou komunitou ve Vídni a podobné snahy probíhají také v Srbsku.

- 1 unu, uná
- 2 doj, dauă
- 3 trij
- 4 pátru
- 5 sjinsj
- 6 sásză
- 7 sáptyé
- 8 opt
- 9 nauă
- 10 zesjé

Kum jésty?

Bună zuă!

Mulcumeszk!

Punyé uretyé lá vorbilyestyé! >>>

Photo: Small fishing cottages on Bokod lake, Hungary

edl.ecml.at/sounds

РУСИНСЬКИЙ ЯЗЫК RUE

👤👤👤 624 000

Most mezi východoslovanskými a západoslovanskými jazyky

Rusíni žili po staletí v okolí Karpat, které se táhnou od České republiky až po Rumunsko, v úzkém kontaktu s východními i západními slovanskými jazykovými skupinami. Proto je jejich jazyk, rusínština, někdy označován za most mezi západní a východní větví slovanských jazyků. Tento jazyk má gramatické rysy jak západoslovanských, tak východoslovanských jazyků, což vám poněkud usnadní porozumění a osvojení si dalších slovanských jazyků, pokud již rusínsky umíte.

Jedním z rysů, který ji mezi slovanskými jazyky činí výjimečnou, je extra samohláska, která vznikla odlišením se od „i“ a „y“ v dávné minulosti (mluvíme o praslovanštině!).

айно
(aino)

ніім
(n'it)

Як ся маєш?
(iak sia maiesh?)

Дякую!
(diakuiu!)

Здоров
(zdorov)

- 1 єден (ieden)
- 2 два (dva)
- 3 три (try)
- 4 чотыри (chotyry)
- 5 п'ят (piat)
- 6 шість (shist')
- 7 сім (sim)
- 8 вусям (vusiam)
- 9 див'ять (dyviat')
- 10 дис'ять (dysiat')

edl.ecml.at/sounds

<<< Послухайте далші фразы

Photo: Retezat National Park Carpathian Mountains, Romania

ACY ΣΑΝΝΑ

👤👤👤 0 | 9800

Kyperská maronitská arabština se obvykle píše řeckou abecedou, ale jazykovědci používají i latinku. Slova a fráze na této stránce jsou psány latinkou.

- 1 eḡen
- 2 ḡnayn
- 3 tlaḡe
- 4 arpca
- 5 ḡamse
- 6 sitte
- 7 sapca
- 8 xmenye
- 9 tisca
- 10 caṣra

Nke-ye

Lla

Aṣ pitsay?

Salám!

Ṣukran!

č

δ

ğ

ş

Smacu l-ḡis telli klam >>>>

Když se dva jazyky spojí v jeden

Co se stane, když spolu žijí mluvčí dvou jazykových komunit a musí spolu komunikovat? Často si vypůjčují slova jeden od druhého, aby si předali svá sdělení. Někdy se z této interakce zrodí nové jazyky – to je případ kyperské maronitské arabštiny.

Tímto jazykem mluví malá komunita lidí na ostrově Kypr. Jedná se o směs arabštiny a řečtiny, což znamená, že obsahuje slova i hlásky z obou jazyků. Stalo se to tak, že po staletí žili na ostrově společně arabští a řečtí mluvčí, kteří začali používat slova z toho druhého jazyka. Postupem času se tyto dva jazyky spojily, a vytvořily tak nový jazyk.

Je to podobné, jako když se dvě různé barvy prolínají a vytvářejí novou. Kyperská maronitská arabština si zachovává rysy dvou velmi odlišných jazyků, a to ji činí jedinečnou!

edl.ecml.at/sounds

Kreolský jazyk v Karibiku

Když se dva nebo více jazyků spojí, a vytvoří se tak jazyk nový, nazývá se kreolština. Kreolské jazyky se často rodí ve zjednodušené podobě (pidžin) – používají se k základní komunikaci mezi lidmi s různými rodnými jazyky. Postupem času se mohou vyvinout v ucelené jazyky s vlastním gramatickým systémem a slovní zásobou, které často používají celé komunity.

Papiamentu je kreolský jazyk téměř typický pro ostrovy ABC (Aruba, Bonaire a Curaçao) v Karibiku náležící Nizozemskému království a pro některé komunity v Nizozemsku, který se vyvinul ze základního jazyka pidžin. Základem tohoto jazyka je afro-portugalská kreolština, jež se v průběhu let zformovala v syntax a slovní zásobu a do níž přibýly výpůjčky z nizozemštiny, angličtiny a španělštiny, zatímco si stále zachovávala svůj jedinečný rytmus a významy.

Papiamentu se stalo vedle nizozemštiny úředním jazykem na Arubě (2003) a na Curaçao/Bonaire (2007). Toto uznání vedlo ke zvýšenému úsilí o zachování a propagaci jazyka, neboť se jedná o nehmotné kulturní dědictví.

Říká se, že je poměrně snadné si ho osvojit, pokud již umíte portugalsky nebo španělsky. Možná tedy budete i vy brzy moci prohlásit "Mi por papia papiamentu!". (Mluvíím papiamentem!).

PAPIAMENTO PAP

👤👤👤 300 000

Si

Nò

Kon ta bai?

Bon dia!

Danki!

- 1 unu
- 2 dos
- 3 tres
- 4 kuater
- 5 sinku
- 6 seis
- 7 shete
- 8 ocho
- 9 nuebe
- 10 dies

edl.ecml.at/sounds

ò

ñ

è

é

á

ó

ú

<<< Skucha e sonido di e palabranan aki

Photo: Carnival celebrations, Kralendijk, Bonaire

GCR KRIYÒL

👤👤👤 134 000

Enren

Awa

A kouman
ou fika?

Bonjou!

Grémési!

Existují tři varianty francouzskoguyanského kreolského jazyka. Jinou variantou se mluví v Brazílii – v některých částech spolkového státu Amapá, který leží na hranici mezi oběma zeměmi.

- 1 oun
- 2 dé
- 3 trwa
- 4 kat
- 5 senk
- 6 sis
- 7 sèt
- 8 wit
- 9 nèf
- 10 dis

Zrod guyanského jazyka

Francouzské zámořské území zvané Francouzská Guyana má mnoho pozoruhodných rysů: 95 % území pokrývá amazonský deštný prales; je jediným pevninským územím amerického kontinentu, které je plně integrováno do Evropské unie; hlavní město pojmenovali po paprice "Cayenne"; a je domovem kosmodromu Evropské kosmické agentury, který se nachází na místě bývalé trestanecké kolonie.

Mluví se zde mnoha jazyky. Jedním z nich je guyanský kreolský jazyk, který vznikl během období otroctví. Původně byl tento jazyk výsledkem setkávání se afrických a evropských jazyků (především nespisovných variant francouzštiny sedmnáctého a osmnáctého století). Současně se na tomto procesu podílely jazykové systémy severoamerických indiánů. Další jazyky, v důsledku invazí (portugalština), ale také migračních vln (angličtina) či územní blízkosti, formovaly jeho slovní zásobu.

První písemný doklad o guyanském kreolském jazyce pochází z roku 1749. Alfred Parepou napsal v roce 1885 Atipu, první román ve francouzskoguyanském kreolském jazyce, který líčí každodenní život guyanské komunity a zachycuje povahu obyvatel.

Odhaduje se, že třetina obyvatel používá francouzskoguyanský kreolský jazyk jako svůj mateřský jazyk a 15 % ho používá jako druhý jazyk.

ò

é

è

Kouté kouman mo-ya ka sonnen >>>>

Photo: Ariane Rocket of the European Space Agency, Kourou, French Guyana

edl.ecml.at/sounds

SŪRET

👤👤👤 1 000 000

Existují dva dialekty asyrštiny: východní a západní. Slova a fráze na této stránce jsou ze západního dialektu (Surayt), kterým se mluví mimo jiné v oblasti Tur Abdin v Turecku.

Jazyk s dlouhou historií

Přemýšleli jste někdy o tom, které jazyky používaly ty nejchytřejší mozky minulosti? U mnohých to víme! Sokrates a Aristoteles mluvili starořečtinou, Cicero a Seneca psali latinsky a Konfucius starou čínštinou. A podle Bible Ježíš mluvil staroaramejštinou. Aramejšтина byla kdysi jazykem Asyrské říše a měla podobné postavení jako dnes angličtina. Z aramejštiny vychází arabská i hebrejská abeceda a aramejšтина měla celkově významný vliv na afroasijské i indoevropské jazyky.

Asyrštinu, kterou se dnes mluví v některých částech Arménie, Turecka a také v Sýrii, Iráku, Íránu a Libanonu, považují lingvisté za současného potomka aramejštiny. Přestože asyrsky mluvící diaspora je rozptýlena po celém světě a mnozí si svůj jazyk vzali s sebou, značný počet asyrských dialektů je dnes ohrožen. Jazyk s tak dlouhou historií a významným vlivem na jazyky používané po celém světě... byla by škoda, kdyby zanikl.

(Ay Derbo Hat?)
 ܐܝ ܕܝܪܒܘ ܗܬܐ
 (Shlomo)
 ܫܠܘܡܘ
 (Tawdi)
 ܬܘܕܝ

ܐܝ
 Een

ܠܘ
 Lo

- 1 ܗܐ (ha)
- 2 ܬܪܝܐ (tre)
- 3 ܬܠܘܗܐ (tloho)
- 4 ܐܪܒܘܐ ('arbo)
- 5 ܗܡܫܘܐ (hamsho)
- 6 ܝܫܬܘܐ (ishto)
- 7 ܫܘܘܐ (shaw'o)
- 8 ܬܡܢܘܐ (tmanyo)
- 9 ܬܝܫܘܐ (tish'o)
- 10 ܐܫܘܪܐ ('asro)

ܐܝܢܐ ܠܘܐ ܕܝܪܒܘܐ

edl.ecml.at/sounds

edl.ecml.at/languagejourney

FIU SMN KL KRL CRH TT

GAG KDR YI LAD AN AST

FAX CO SC FRP OC FUR

LLD WA PCD BR KW GD

SCO GV FO STH YEC

NDS WEN CSB Bójáš RUE

ACY PAP GCR BER Sūret

Toto pokračování knihy „Lařina jazyková cesta napříč Evropou“ se zaměřuje především na regionální a menšinové jazyky a snaží se poukázat na bohatou jazykovou rozmanitost na evropském kontinentu.

Vypracováno Evropským centrem pro moderní jazyky Rady Evropy v rámci Evropského dne jazyků. Rádi bychom tímto poděkovali všem odborníkům, kteří nám pomohli vytvořit tento komplexní a informativní zdroj.

Pro více informací
o Evropském centru pro moderní jazyky Rady Evropy
a Evropském dni jazyků
navštivte www.ecml.at.
Pro případné úpravy nebo překlady
nás prosím kontaktujte na adrese information@ecml.at.
© 2024, Rada Evropy

EUROPEAN CENTRE FOR
MODERN
LANGUAGES
CENTRE EUROPEEN POUR
LES LANGUES VIVANTES

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE